Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (åttonde avdelningen)

den 19 september 2024*

”Begäran om förhandsavgörande – Civilrättsligt samarbete – Insolvensförfaranden – Förordning (EU) 2015/848 – Artikel 3 – Internationell behörighet – Platsen för de huvudsakliga intressena för en fysisk person som bedriver verksamhet som egenföretagare – Begreppet ’huvudsakligt verksamhetsställe’ – Begreppet ’driftställe’ – Styrelseordförande i ett aktiebolag”

I mål C-501/23,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen, Tyskland) genom beslut av den 29 juni 2023, som inkom till domstolen den 7 augusti 2023, i målet

DL

mot

Land Berlin,

meddelar

DOMSTOLEN (åttonde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden N. Piçarra, ordföranden på tredje avdelningen K. Jürimäe, tillika tillförordnad domare på åttonde avdelningen (referent), och domaren N. Jääskinen,

generaladvokat: L. Medina,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– DL, genom T. Winter, Rechtsanwalt,

– Europeiska kommissionen, genom C. Vollrath och W. Wils, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: tyska.

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 3.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/848 av den 20 maj 2015 om insolvensförfaranden (EUT L 141, 2015, s. 19), jämförd med artikel 2.10 i samma förordning.

2 Begäran har framställts i ett mål mellan DL och Land Berlin (delstaten Berlin, Tyskland) angående ett insolvensförfarande som Land Berlin inlett mot DL.

Tillämpliga bestämmelser

3 Skälen 23, 24, 28, 37 och 38 i förordning nr 2015/848 har följande lydelse:

”(23) Denna förordning gör det möjligt att inleda huvudinsolvensförfaranden i den medlemsstat där platsen för gäldenärens huvudsakliga intressen finns. Dessa förfaranden har allmän räckvidd och de avser att omfatta gäldenärens samtliga tillgångar. För att skydda intressen av olika slag tillåter denna förordning att sekundära insolvensförfaranden inleds och löper parallellt med huvudinsolvensförfarandet. Ett sekundärt insolvensförfarande får inledas i den medlemsstat där gäldenären har ett driftställe. Verkan av sekundära insolvensförfaranden är begränsade till tillgångar som finns i den staten. Tvingande regler för samordning med huvudinsolvensförfarandena tillgodoser behovet av enhetlighet i [Europeiska] unionen.

(24) Om huvudinsolvensförfaranden har inletts med avseende på en juridisk person eller ett företag i en annan medlemsstat än den där den eller det har sitt säte, bör det vara möjligt att inleda sekundära insolvensförfaranden i den medlemsstat där denna eller detta har sitt säte, under förutsättning att gäldenären bedriver ekonomisk verksamhet med personella och materiella resurser i den staten i enlighet med Europeiska unionens domstols rättspraxis.

…

(28) Vid bedömningen av huruvida platsen för gäldenärens huvudsakliga [intressen] är fastställbar för tredje man, bör man ta särskild hänsyn till borgenärerna och deras uppfattning om var en gäldenär förvaltar sina intressen. Detta kan, om platsen för de huvudsakliga intressena ändras, innebära att borgenärerna vid lämplig tidpunkt måste informeras om den nya plats där gäldenären bedriver sin verksamhet, till exempel genom att adressförändringen påpekas i affärskorrespondens eller genom att den nya platsen offentliggörs på andra lämpliga sätt.

…

(37) Innan huvudinsolvensförfarandet inleds, bör rätten att begära att ett insolvensförfarande ska inledas i den medlemsstat där gäldenären har ett driftställe vara begränsad till lokala borgenärer och offentliga myndigheter eller till fall där ett huvudinsolvensförfarande inte kan inledas enligt rättsordningen i den medlemsstat där platsen för gäldenärens huvudsakliga intressen finns. Skälet till denna begränsning är att fall där ett territoriellt insolvensförfarande begärs före ett huvudinsolvensförfarande ska begränsas till vad som är absolut nödvändigt.

(38) Sedan huvudinsolvensförfarandet har inletts begränsar denna förordning inte rätten att begära att ett insolvensförfarande ska inledas i den medlemsstat där gäldenären har ett driftställe. Förvaltaren i huvudinsolvensförfarandet eller andra personer med bemyndigande enligt nationell rätt i den medlemsstaten får begära att ett sekundärt insolvensförfarande inleds.”

4 I artikel 2.10 i förordningen definieras ”driftställe” som ”varje verksamhetsplats där en gäldenär annat än tillfälligt bedriver eller under den tremånadersperiod som föregår begäran om inledande av huvudinsolvensförfarandet har bedrivit ekonomisk verksamhet med personella och materiella resurser”.

5 Artikel 3 i nämnda förordning har rubriken ”Internationell behörighet”, och där föreskrivs följande:

”1. Domstolarna i den medlemsstat inom vars territorium platsen för gäldenärens huvudsakliga intressen finns, har behörighet att inleda ett insolvensförfarande (nedan kallat *huvudinsolvensförfarande*). Platsen för de huvudsakliga intressena ska vara den plats där gäldenären vanligtvis förvaltar sina intressen på ett sätt som kan fastställas av tredje man.

För bolag och andra juridiska personer ska sätet anses vara platsen för de huvudsakliga intressena, om inte annat visas. Den presumtionen gäller endast om sätet inte har flyttats till en annan medlemsstat inom en tremånadersperiod före ansökan om att ett insolvensförfarande ska inledas.

När det gäller enskilda som bedriver verksamhet som egenföretagare eller fria yrkesutövare ska platsen för de huvudsakliga intressena anses vara den berörda personens huvudsakliga verksamhetsställe, om inte annat visas. Den presumtionen gäller endast om den berörda personens huvudsakliga verksamhetsställe inte har flyttats till en annan medlemsstat inom en tremånadersperiod före ansökan om att ett insolvensförfarande ska inledas.

För varje annan person ska platsen för de huvudsakliga intressena anses vara dennes hemvist, om inte annat visas. Den presumtionen gäller endast om hemvisten inte har flyttats till en annan medlemsstat inom en sexmånadersperiod före ansökan om att ett insolvensförfarande ska inledas.

2. När platsen för gäldenärens huvudsakliga intressen finns inom en medlemsstats territorium, har domstolarna i en annan medlemsstat behörighet att inleda ett insolvensförfarande endast om gäldenären har ett driftställe i den andra medlemsstaten. Verkningarna av detta förfarande får enbart omfatta gäldenären tillhörig egendom som finns inom den senare medlemsstatens territorium.

3. När ett insolvensförfarande har inletts i enlighet med punkt 1, ska förfaranden som inleds därefter i enlighet med punkt 2 vara sekundära insolvensförfaranden.

…”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

6 Den 18 augusti 2020 ansökte delstaten Berlin vid Amtsgericht Charlottenburg (Distriktsdomstolen i Charlottenburg, Tyskland) om att ett insolvensförfarande skulle inledas mot DL (nedan kallad gäldenären). Vid tidpunkten för ansökan var gäldenären bosatt i Berlin (Tyskland), Monaco, Los Angeles (Förenta staterna) och ön Saint-Barthélemy (Franska Antillerna). Han var styrelseordförande i Landbell AG, som är ett aktiebolag bildat enligt tysk rätt, med säte i Mainz (Tyskland). Hans tillgångar bestod av banktillgångar i Monaco samt andelar i bolag bildade enligt monegaskisk rätt som hade tillgodohavanden, en värdepappersdepå och andelar i bolag i Tyskland.

7 Genom beslut av den 27 juli 2021 avvisade Amtsgericht Charlottenburg (Distriktsdomstolen i Charlottenburg) ansökan, eftersom den saknade territoriell behörighet.

8 Den 29 juni 2022 upphävde Landgericht Berlin (Regionala domstolen i Berlin, Tyskland), som hade att pröva ett ”omedelbart överklagande” (*sofortige Beschwerde*) från Finanzamt Wilmersdorf (skattekontoret i Wilmersdorf, Tyskland), i egenskap av borgenär, detta beslut och återförvisade målet till Amtsgericht Charlottenburg (Distriktsdomstolen i Charlottenburg), vid vilken talan ursprungligen hade väckts. Landgericht Berlin (Regionala domstolen i Berlin) fann nämligen att platsen för gäldenärens huvudsakliga intressen var den plats där han utövade sin självständiga verksamhet som styrelseordförande.

9 I sitt beslut av den 29 juni 2022 fann Landgericht Berlin (Regionala domstolen i Berlin) särskilt att gäldenären, på grund av sin funktion som styrelseordförande i ett aktiebolag bildat enligt tysk rätt, bedrev ”verksamhet som egenföretagare”, i den mening som avses i artikel 3.1 tredje stycket första meningen i förordning 2015/848. Landgericht Berlin (Regionala domstolen i Berlin) tillämpade emellertid inte presumtionen i denna bestämmelse, enligt vilken platsen för gäldenärens huvudsakliga intressen finns på dennes ”huvudsakliga verksamhetsställe”, om inte annat visas. Först hänvisade nämnda domstol till begreppet ”driftställe”, som definieras i artikel 2.10 i samma förordning, och påpekade att gäldenären, inom ramen för sin verksamhet som egenföretagare, inte använder sig av personella eller materiella resurser vare sig i Tyskland eller på någon annan ort. Genom att tillämpa definitionen i artikel 3.1 första stycket andra meningen i förordning 2015/848, enligt vilken platsen där gäldenärens huvudsakliga intressen finns ska anses vara ”den plats där gäldenären vanligtvis förvaltar sina intressen på ett sätt som kan fastställas av tredje man”, drog Landgericht Berlin (Regionala domstolen i Berlin) slutsatsen att de tyska domstolarna hade internationell behörighet att inleda ett insolvensförfarande.

10 Gäldenären, som hyser tvivel om de tyska domstolarnas internationella behörighet, överklagade detta beslut genom *Rechtsbeschwerde* till Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen, Tyskland), som är den hänskjutande domstolen. Gäldenären yrkar att Landgericht Berlins (Regiondomstolen i Berlin) dom ska upphävas och att borgenärens omedelbara överklagande ska ogillas.

11 Den hänskjutande domstolen anser att de tyska domstolarnas internationella behörighet ska bedömas mot bakgrund av artikel 3.1 i förordning 2015/848.

12 Den hänskjutande domstolen har i detta avseende för det första påpekat att enligt artikel 3.1 första stycket i förordningen har domstolarna i den medlemsstat inom vars territorium platsen där gäldenärens huvudsakliga intressen finns behörighet att inleda ett insolvensförfarande. Enligt denna bestämmelse ska ”[p]latsen för de huvudsakliga intressena … vara den plats där gäldenären vanligtvis förvaltar sina intressen på ett sätt som kan fastställas av tredje man”. I det särskilda fall där gäldenären är en fysisk person som bedriver verksamhet som egenföretagare eller fri yrkesutövare föreskrivs i artikel 3.1 tredje stycket i förordningen en motbevisbar presumtion om att platsen för denna persons huvudsakliga intressen är ”platsen där [dennes] huvudsakliga intressen finns”. För alla andra fysiska personer ska platsen för de huvudsakliga intressena enligt artikel 3.1 fjärde stycket första meningen i samma förordning anses vara den berörda personens hemvist, om inte annat visas.

13 Den hänskjutande domstolen anser, i likhet med Landgericht Berlin (Regionala domstolen i Berlin), att gäldenären vid tidpunkten för ansökan om inledande av ett insolvensförfarande bedrev ”verksamhet som egenföretagare eller [fri] yrkesutövare”, i den mening som avses i artikel 3.1 tredje stycket första meningen i förordning 2015/848.

14 Enligt den hänskjutande domstolen ska dessa begrepp ges en självständig tolkning i unionsrätten. Det är kännetecknande för en självständig verksamhet att den berörda personen bedriver verksamheten i eget namn, för egen räkning och på eget ansvar samt själv står den ekonomiska risken för verksamheten. Denna person bedriver sin verksamhet för egen räkning och på eget ansvar och har fritt organiserat formerna för sitt arbete och uppbär själv de arvoden som har utgjort hans eller hennes inkomst.

15 I det nationella målet är dessa villkor uppfyllda för gäldenären, eftersom han var styrelseordförande i ett aktiebolag bildat enligt tysk rätt och eftersom aktiebolagets styrelse enligt tysk rätt inte är skyldig att ta emot anvisningar från dess ledning. Enligt Landgericht Berlins (Regiondomstolen i Berlin) konstateranden kan gäldenären dessutom antas ha erhållit provisionsbaserade arvoden.

16 För det andra ska det, enligt artikel 3.1 tredje stycket första meningen i förordning 2015/848, presumeras att en fysisk person som bedriver verksamhet som egenföretagare eller fri yrkesutövare har sina huvudsakliga intressen på den plats där han eller hon har sitt huvudsakliga verksamhetsställe. Med ”driftställe”, i den mening som avses i artikel 2.10 i förordningen, avses varje verksamhetsplats där en gäldenär annat än tillfälligt bedriver ekonomisk verksamhet med personella och materiella resurser.

17 Mot bakgrund av Landgericht Berlins (Regionala domstolen i Berlin) konstaterande att presumtionen i artikel 3.1 tredje stycket första meningen i förordning 2015/848 inte ska tillämpas på grund av att gäldenären, inom ramen för sin verksamhet som egenföretagare, inte använde sig av personella och materiella resurser, vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida ett sådant krav är relevant för fastställandet av platsen för en fysisk persons huvudsakliga verksamhet som egenföretagare.

18 Enligt den hänskjutande domstolen ska – om det ovannämnda gäller som ett giltigt krav – det anses att gäldenären inte har något ”driftställe”, i den mening som avses i artikel 2.10 i förordning 2015/848. Då uppkommer frågan huruvida den plats där gäldenären bedriver sin verksamhet som egenföretagare, i enlighet med artikel 3.1 tredje stycket första meningen i förordningen, kan anses vara den plats där dennes huvudsakliga intressen finns, om inte motsatsen bevisas.

19 Om den andra frågan besvaras jakande, så utgör den omständigheten att platsen för gäldenärens huvudsakliga intressen även kan anses ligga i Tyskland, i enlighet med artikel 3.1 tredje stycket första meningen i förordning 2015/848, en presumtion som kan motbevisas.

20 Om de två föregående frågorna däremot besvaras nekande, så uppkommer frågan huruvida presumtionen i artikel 3.1 fjärde stycket första meningen i denna förordning är tillämplig och huruvida en fysisk person som inte har något ”driftställe”, i den mening som avses i artikel 3.1 tredje stycket första meningen i samma förordning, för sin verksamhet som egenföretagare eller fri yrkesutövare, omfattas av begreppet ”varje annan [fysisk] person”, i den mening som avses i den förstnämnda bestämmelsen.

21 Den hänskjutande domstolen har i detta avseende preciserat att Landgericht Berlin (Regionala domstolen i Berlin) bortsåg från presumtionen i artikel 3.1 fjärde stycket första meningen i förordning 2015/848 och tillämpade artikel 3.1 första stycket andra meningen i samma förordning. Om presumtionen i artikel 3.1 fjärde stycket första meningen i förordningen anses vara relevant, så måste man, i samband med ansökan om inledande av ett insolvensförfarande, först fastställa gäldenärens hemvist. I så fall krävs det en prövning av huruvida presumtionen kan motbevisas genom ännu ej fastställda faktiska omständigheter. En sådan tolkning skulle innebära att Landgericht Berlins (Regiondomstolen i Berlin) beslut måste upphävas.

22 Mot denna bakgrund beslutade Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1) Ska artikel 3.1 tredje stycket första meningen [i förordning 2015/848], jämförd med artikel 2.10 [i samma förordning], tolkas så, att för enskilda som bedriver verksamhet som egenföretagare eller fria yrkesutövare ska verksamhetsplatsen anses utgöra ett driftställe även om verksamheten bedrivs utan personella och materiella resurser?

2) Om fråga 1 besvaras nekande, ska då artikel 3.1 tredje stycket första meningen i [förordning 2015/848] tolkas så, att om enskilda som bedriver verksamhet som egenföretagare eller fria yrkesutövare inte har något driftställe, i den mening som avses i artikel 2.10 i [denna förordning], så ska platsen för deras huvudsakliga intressen anses vara den plats där verksamheten som egenföretagare eller fria yrkesutövare bedrivs, om inte annat visas?

3) Om fråga 2 besvaras nekande, ska då artikel 3.1 i [förordning 2015/848] tolkas så, att när det gäller enskilda som bedriver verksamhet som egenföretagare eller fria yrkesutövare som inte har något driftställe, i den mening som avses i artikel 2.10 i förordningen, ska platsen för deras huvudsakliga intressen enligt artikel 3.1 fjärde stycket första meningen i förordningen anses vara deras hemvist, om inte annat visas?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Inledande synpunkter

23 Gäldenären har i sitt skriftliga yttrande ifrågasatt den hänskjutande domstolens bedömning att han, vid tidpunkten för ansökan om inledande av ett insolvensförfarande, bedrev ”verksamhet som egenföretagare eller [fri] yrkesutövare”, i den mening som avses i artikel 3.1 tredje stycket

första meningen i förordning 2015/848. Gäldenären anser att den verksamhet som han bedriver i egenskap av styrelseordförande, vilken för övrigt endast är sekundär, inte omfattas av detta begrepp, med hänsyn till villkoren för utövandet av denna verksamhet.

24 Enligt fast rättspraxis presumeras nationella domstolars frågor om tolkningen av unionsrätten vara relevanta. Dessa frågor ställs mot bakgrund av den beskrivning av omständigheterna i målet och tillämplig lagstiftning som den nationella domstolen på eget ansvar har lämnat och vars riktighet det inte ankommer på EU-domstolen att pröva. En begäran från en nationell domstol kan bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågorna är hypotetiska eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (dom av den 22 september 2016, Breitsamer und Ulrich, C-113/15, EU:C:2016:718, punkt 33 och där angiven rättspraxis).

25 Den nämnda presumtionen att frågorna är relevanta kan inte brytas endast genom att en av parterna i det nationella målet har bestritt vissa faktiska omständigheter vars riktighet det inte ankommer på EU-domstolen att pröva och som är avgörande för hur saken i nämnda mål ska bestämmas (dom av den 22 september 2016, Breitsamer und Ulrich, C-113/15, EU:C:2016:718, punkt 34 och där angiven rättspraxis).

26 I förevarande fall har den hänskjutande domstolen, såsom angetts i punkt 13 ovan, uttryckligen angett att den inte ifrågasätter den av Landgericht Berlin (Regionala domstolen i Berlin) fastställda omständigheten att gäldenären, vid tidpunkten för ansökan om inledande av ett insolvensförfarande, bedrev ”verksamhet som egenföretagare eller [fri] yrkesutövare”, i den mening som avses i artikel 3.1 tredje stycket första meningen i förordning 2015/848. Det framgår av skälen till beslutet om hänskjutande att den hänskjutande domstolen har ställt sina tolkningsfrågor för att få klarhet i huruvida presumtionen i denna bestämmelse kan tillämpas på denne gäldenär, trots att hans verksamhet, som på detta sätt betecknas som ”verksamhet som egenföretagare eller [fri] yrkesutövare”, inte kräver några personella och materiella resurser, vare sig inom Tyskland eller på någon annan plats.

27 Under dessa omständigheter ska tolkningsfrågorna besvaras med utgångspunkt i den premiss som den hänskjutande domstolen grundar sig på, nämligen att gäldenären, vid tidpunkten för ansökan om inledande av ett insolvensförfarande, bedrev ”verksamhet som egenföretagare eller [fri] yrkesutövare”, i den mening som avses i artikel 3.1 tredje stycket första meningen i förordning 2015/848. Denna premiss ingår i de faktiska omständigheterna i målet vid den nationella domstolen, vilka det inte ankommer på EU-domstolen att pröva.

Den första frågan

28 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 3.1 tredje stycket i förordning 2015/848 ska tolkas så, att begreppet ”huvudsakligt verksamhetsställe”, vad avser en fysisk person som bedriver verksamhet som egenföretagare eller fri yrkesutövare, i den mening som avses i samma bestämmelse, motsvarar begreppet ”driftställe”, såsom detta begrepp definieras i artikel 2.10 i förordningen.

29 Enligt artikel 3.1 första stycket i förordning nr 2015/848 har domstolarna i den medlemsstat inom vars territorium platsen där gäldenärens huvudsakliga intressen finns behörighet att inleda ett insolvensförfarande, vilket i förordningen kallas ”huvudinsolvensförfarande”. Platsen för de huvudsakliga intressena ska anses vara den plats där gäldenären vanligtvis förvaltar sina intressen på ett sätt som kan fastställas av tredje man.

30 I artikel 3.1 tredje stycket i denna förordning föreskrivs att när det gäller enskilda som bedriver verksamhet som egenföretagare eller fria yrkesutövare ska platsen för de huvudsakliga intressena anses vara den berörda personens huvudsakliga verksamhetsställe, om inte annat visas.

31 I förevarande fall har den hänskjutande domstolen tolkat begreppet ”huvudsakligt verksamhetsställe”, i den mening som avses i artikel 3.1 tredje stycket i förordning 2015/848, mot bakgrund av begreppet ”driftställe”, såsom detta begrepp definieras i artikel 2.10 i förordningen. Den hänskjutande domstolen vill få klarhet i huruvida denna plats, med hänsyn till denna definition, utgör ett ”driftställe” även när personella eller materiella resurser inte används.

32 EU-domstolen konstaterar att det i den tyska språkversionen av förordning 2015/848 finns en språklig närhet mellan begreppen ”driftställe” (*Niederlassung*) och ”huvudsakligt verksamhetsställe” (*Hauptniederlassung*).

33 Såsom Europeiska kommissionen har gjort gällande i sitt yttrande finns det emellertid inte någon sådan språklig närhet i andra språkversioner av förordningen. Där används semantiskt olika uttryck, såsom bland annat i den engelska språkversionen (*establishment* och *principal place of business*), den spanska (*establecimiento* och *centro principo principal de actividad*), den franska (*établissement* och *lieu d’activité principal*), den italienska (*dipendenza* och *sede principale di attività*), den polska (*oddział* och *główne miejsce wykonywania tej działalności*) eller den svenska (*driftställe* och *huvudsakligt verksamhetsställe*).

34 Enligt fast rättspraxis kräver följaktligen behovet av en enhetlig tolkning av en unionsbestämmelse att den, i händelse av bristande överensstämmelse mellan dess språkversioner, tolkas mot bakgrund av sammanhanget i och ändamålet med de föreskrifter i vilka den ingår (dom av den 9 september 2020, TMD Friction och TMD, C-674/18 och C-675/18, EU:C:2020:682, punkt 89 och där angiven rättspraxis).

35 Vad för det första gäller det sammanhang i vilket lagstiftningen ingår, konstaterar domstolen att begreppet ”driftställe”, i den mening som avses i artikel 2.10 i förordning nr 2015/848, återfinns i artikel 3.2 i förordningen, som fastställer kriteriet för internationell behörighet att inleda ett insolvensförfarande i en annan medlemsstat än den där platsen för gäldenärens huvudsakliga intressen finns, i den mening som avses i artikel 3.1 i nämnda förordning.

36 I artikel 3.2 i samma förordning anges att när platsen för gäldenärens huvudsakliga intressen finns inom en medlemsstats territorium, har domstolarna i en annan medlemsstat behörighet att inleda ett insolvensförfarande endast om gäldenären har ett driftställe i den andra medlemsstaten.

37 Det framgår dessutom av artikel 3.3 i förordning 2015/848 att när ett insolvensförfarande har inletts i enlighet med punkt 1 i denna artikel, ska förfaranden som inleds därefter i enlighet med punkt 2 i samma artikel anses vara sekundära insolvensförfaranden.

38 Unionslagstiftaren har således valt att göra en klar åtskillnad mellan, å ena sidan, huvudinsolvensförfarandet, som avses i artikel 3.1 i förordning 2015/848, och, å andra sidan, det sekundära insolvensförfarandet, som avses i artikel 3.2 i förordningen. Såsom framgår av skälen 23, 24, 37 och 38 i förordningen utgör förekomsten av ett ”driftställe” i en medlemsstat, såsom det definieras i artikel 2.10 i samma förordning, endast ett avgörande kriterium för att inleda ett sekundärt insolvensförfarande i den medlemsstaten. Detta begrepp kan följaktligen inte vara relevant inom ramen för artikel 3.1 i denna förordning.

39 En sådan tolkning är för det andra förenlig med syftet med förordning 2015/848, vilket är att genom objektiva kriterier säkerställa rättssäkerhet och förutsebarhet vid fastställandet av behörig domstol (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 juli 2020, Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, punkt 20).

40 Detta syfte skulle emellertid äventyras om det fanns en överensstämmelse mellan begreppet ”huvudsakligt verksamhetsställe”, i den mening som avses i artikel 3.1 tredje stycket i förordning 2015/848, och begreppet ”driftställe” i artikel 2.10 i förordningen, vilket skulle leda till en sammanblandning av de relevanta kriterierna för att inleda ett huvudinsolvensförfarande, å ena sidan, och ett sekundärt insolvensförfarande, å andra sidan.

41 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den första frågan besvaras enligt följande. Artikel 3.1 tredje stycket i förordning 2015/848 ska tolkas så, att begreppet ”huvudsakligt verksamhetsställe”, vad avser en fysisk person som bedriver verksamhet som egenföretagare eller fri yrkesutövare, i den mening som avses i samma bestämmelse, inte motsvarar begreppet ”driftställe”, såsom detta begrepp definieras i artikel 2.10 i förordningen.

Den andra frågan

42 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida artikel 3.1 tredje stycket i förordning 2015/848 ska tolkas så, att när det gäller en fysisk person som bedriver verksamhet som egenföretagare eller fri yrkesutövare ska det, om inte motsatsen bevisas, presumeras att denna persons huvudsakliga intressen finns på den plats där personen har sitt huvudsakliga verksamhetsställe, trots att denna verksamhet inte kräver några personella eller materiella resurser.

43 Som framgår av artikel 3.1 första stycket i förordning nr 2015/848 är det allmänna anknytningskriteriet för att fastställa den internationella behörigheten att inleda ett insolvensförfarande platsen där gäldenärens huvudsakliga intressen finns. I det särskilda fall där gäldenären är en fysisk person som bedriver verksamhet som egenföretagare eller fri yrkesutövare föreskrivs i artikel 3.1 tredje stycket i förordningen en motbevisbar presumtion om att platsen där de huvudsakliga intressena finns är personens huvudsakliga verksamhetsställe.

44 Domstolen slog för det första fast att ”platsen för gäldenärens huvudsakliga intressen”, i den mening som avses i artikel 3.1 i förordning 2015/848, ska fastställas genom en helhetsbedömning av samtliga objektiva kriterier som kan kontrolleras av tredje man, i synnerhet av borgenärerna, och som kan avgöra var gäldenären vanligtvis förvaltar sina intressen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 juli 2020, Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, punkt 22).

45 Det följer av själva ordalydelsen i artikel 3.1 första stycket i förordning 2015/848 dels att ovanstående överväganden utan åtskillnad gäller för alla gäldenärer, oavsett om det rör sig om bolag, juridiska personer eller fysiska personer, dels att unionslagstiftarens avsikt med att i denna bestämmelse använda begreppet ”intressen” var att täcka all ekonomisk verksamhet i allmänhet.

46 Detta allmänna anknytningskriterium för att fastställa den internationella behörigheten att inleda ett insolvensförfarande samt det synsätt som grundar sig på objektiva kriterier som kan kontrolleras av tredje man för att tillämpa detta kriterium gäller således i än högre grad för enskilda som inte bedriver verksamhet som egenföretagare eller fria yrkesutövare (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 juli 2020, Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, punkt 23). Vad gäller begreppet ”intressen” i artikel 3.1 i förordning 2015/848 konstaterar domstolen vidare att kriterierna för att fastställa var en fysisk person har sina huvudsakliga intressen liknar varandra, oavsett om denna person bedriver sin verksamhet som fri yrkesutövare eller som egenföretagare, i den mån dessa kriterier hänför sig till den ekonomiska verksamhet som sistnämnda personkategori ägnar sig åt.

47 När det gäller en fysisk person som inte bedriver verksamhet som egenföretagare eller fri yrkesutövare har domstolen preciserat att de relevanta kriterierna för att avgöra var en sådan person har sina huvudsakliga intressen är de som bland annat hänför sig till personens ekonomiska situation, vilket motsvarar den plats där personen förvaltar sina ekonomiska intressen och uppbär och förbrukar större delen av sina inkomster, eller den plats där större delen av personens tillgångar är belägna (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 juli 2020, Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, punkt 24).

48 Vad för det andra gäller den motbevisbara presumtionen i artikel 3.1 tredje stycket i förordning 2015/848, följer det av själva ordalydelsen i denna bestämmelse, jämförd med artikel 3.1 första stycket i samma förordning, att en enskild som bedriver verksamhet som egenföretagare eller fri yrkesutövare presumeras vanligtvis förvalta sina intressen på sitt huvudsakliga verksamhetsställe, eftersom denna plats med stor sannolikhet motsvarar platsen för personens huvudsakliga intressen. Så länge denna presumtion inte har kullkastats är domstolarna i den medlemsstat där detta verksamhetsställe är beläget internationellt behöriga att inleda ett insolvensförfarande mot nämnda fysiska person.

49 Enbart den omständigheten att det fria yrket eller egenföretagarverksamheten inte kräver några materiella eller personella resurser räcker inte i sig för att bryta denna presumtion.

50 Även om lokaliseringen av gäldenärens tillgångar eller eventuella personella resurser som används för att utöva det fria yrket eller egenföretagarverksamheten utgör objektiva kriterier som tredje man kan kontrollera för att fastställa den plats där gäldenären vanligtvis förvaltar sina intressen, kan den presumtion som avses i föregående punkt emellertid endast brytas efter en helhetsbedömning av ett antal objektiva kriterier som kan kontrolleras av tredje man (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 juli 2020, Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, punkt 28).

51 Denna presumtion skulle dessutom förlora sin ändamålsenliga verkan om den tolkades så, att den med nödvändighet kräver att det finns tillgångar eller personella resurser på den berörda personens huvudsakliga verksamhetsställe. Såsom kommissionen har påpekat i sitt yttrande är det nämligen på grund av verksamhetens natur som det är möjligt för fria yrkesutövare eller egenföretagare att bedriva denna verksamhet utan sådana tillgångar eller personella resurser. Ett stort antal personer som utövar ett sådant yrke eller bedriver en sådan verksamhet skulle således, med ett sådant krav, uteslutas från presumtionens tillämpningsområde.

52 I förevarande fall framgår det av den hänskjutande domstolens uppgifter att Landgericht Berlin (Regionala domstolen i Berlin) har konstaterat att gäldenären, inom ramen för sin verksamhet som egenföretagare, i egenskap av styrelseordförande i ett tyskt aktiebolag, inte använder sig av några personella eller materiella resurser, vare sig i Tyskland eller på någon annan plats.

53 Även om förekomsten av sådana personella eller materiella resurser inte är avgörande för att fastställa platsen där en persons huvudsakliga intressen finns, ankommer det emellertid på den behöriga domstolen att, med beaktande av de kriterier som det erinrats om i punkt 47 ovan, fastställa platsen där gäldenärens huvudsakliga intressen finns, med beaktande av samtliga omständigheter som är objektiva och fastställbara för tredje man och som hänför sig till gäldenärens ekonomiska situation, såsom omständigheter som gör det möjligt att lokalisera den plats där denna person förvaltar sina ekonomiska intressen och där merparten av dennes inkomster uppbärs och förbrukas.

54 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den andra frågan besvaras enligt följande. Artikel 3.1 tredje stycket i förordning 2015/848 ska tolkas så, att när det gäller en fysisk person som bedriver verksamhet som egenföretagare eller fri yrkesutövare ska det, om inte motsatsen bevisas, presumeras att denna persons huvudsakliga intressen finns på den plats där personen har sitt huvudsakliga verksamhetsställe, trots att denna verksamhet inte kräver några personella eller materiella resurser.

Den tredje frågan

55 Med hänsyn till svaret på den andra frågan saknas anledning att besvara den tredje frågan.

Rättegångskostnader

56 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (åttonde avdelningen) följande:

1) Artikel 3.1 tredje stycket i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/848 av den 20 maj 2015 om insolvensförfaranden

ska tolkas så,

att begreppet ”huvudsakligt verksamhetsställe”, vad avser en fysisk person som bedriver verksamhet som egenföretagare eller fri yrkesutövare, i den mening som avses i samma bestämmelse, inte motsvarar begreppet ”driftställe”, såsom detta begrepp definieras i artikel 2.10 i förordningen.

2) Artikel 3.1 tredje stycket första meningen i förordning 2015/848

ska tolkas så,

att när det gäller en fysisk person som bedriver verksamhet som egenföretagare eller fri yrkesutövare ska det, om inte motsatsen bevisas, presumeras att denna persons huvudsakliga intressen finns på den plats där personen har sitt huvudsakliga verksamhetsställe, trots att denna verksamhet inte kräver några personella eller materiella resurser.

Underskrifter